

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยว
เชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัดหิรัญญาวาส
ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้เขียน

พระอธิการภูวนัย จัปปินาย

หลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร. พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของวัดหิรัญญาวาส ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของวัดหิรัญญาวาส ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และ (3) เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และวัฒนธรรมในวัดและหมู่บ้านชุมชนของวัดหิรัญญาวาส ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน 100 คน นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในวัดหิรัญญาวาส จำนวน 100 คน และผู้นำหมู่บ้านชุมชน จำนวน 10 คน ของบ้านเหมืองแดงน้อย หมู่ที่ 8 ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รวมเป็นจำนวน 210 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับนักท่องเที่ยว และประชาชน และแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้นำในหมู่บ้านชุมชน สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า สำหรับนักท่องเที่ยว (1) ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวในด้านลักษณะการเดินทาง และเป็นลักษณะครอบครัว ใช้ยานพาหนะส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัว วัดอุปประสงค์

ของการเดินทางมาท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ท่องเที่ยว/พักผ่อน ส่วนใหญ่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวที่วัดหิรัญญาวาส ระยะเวลาที่มาท่องเที่ยวเป็นการมาท่องเที่ยวไปเช้า-เย็น ในด้านการเคยทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของวัดหิรัญญาวาส ส่วนใหญ่ทราบจากสื่อเพื่อน/ญาติ ด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้ต่ำกว่า 1,000 บาท และส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะท่องเที่ยวในเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม (2) ความคิดเห็นต่อศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัดหิรัญญาวาส ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านการบริหารและจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับประชาชน (1) ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในวัดหิรัญญาวาส ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านศักยภาพในการรองรับด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) การเข้าร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา และวัฒนธรรมของวัดหิรัญญาวาส พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นกิจกรรมที่สำคัญ คือ ประชาชนสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของวัดหิรัญญาวาสจากสื่อต่าง ๆ (3) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของวัด 3 ประเด็น คือ ประเด็นสภาพการเข้าร่วมวางแผนพัฒนา พบว่า โดยภาพรวมประชาชนได้เข้าร่วมดำเนินการในการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ประเด็นปัญหาที่เกิดจากคนในหมู่บ้านชุมชน พบว่า โดยภาพรวม ประชาชนในหมู่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม และประเด็นปัญหาที่เกิดจากที่บุคลากรในวัด ผลพบว่า โดยภาพรวมยังขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่มีผลกระทบต่อคนในชุมชน สภาพแวดล้อม และไม่สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับคนในหมู่บ้านให้มีการรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด การสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้านชุมชน (1) ศักยภาพของวัดและหมู่บ้าน/ชุมชน และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของวัด 3 ด้าน คือ ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม พบว่า ประเด็นศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ต่างมีความเห็นเดียวกันที่วัดหิรัญญาวาสมีพระพุทธรูปที่สานด้วยไม้ไผ่มีองค์ขนาดใหญ่ มีชื่อเรียกว่า “พระสิงห์สานชนะมาร” และในประเด็นการจัดกิจกรรมของวัด ต่างมีความคิดเห็นว่าทางวัดได้มีการจัดกิจกรรมของวัดอย่างต่อเนื่อง และให้หมู่บ้านชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม (2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

เชิงศาสนา และวัฒนธรรม พบว่า ประเด็นการมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็น
ในประเด็นนี้แตกต่างกัน และในประเด็นการสนับสนุนของหมู่บ้านและภาครัฐ มีความคิดเห็นใน
ประเด็นนี้ในลักษณะทางหมู่บ้านได้ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี แต่ภาครัฐยังไม่เข้ามาให้การสนับสนุน
เท่าที่ควร (3) ศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นการจัดการดูแลรักษา
และปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัด มีความคิดเห็นในประเด็นนี้ในลักษณะมีการจัดการด้านการ
ให้ความรู้ และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่
ในการสร้างเสริมจิตสำนึก และการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว
เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว และในประเด็น
บุคลากรเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นให้มีการจัดการด้านการให้ความรู้
และการสร้างจิตสำนึก และประเด็นบุคลากรเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว มีความคิดเห็น
ในการจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม (2) แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา
และวัฒนธรรมของวัดหิรัญญาวาส ใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่เกิดจากประชาชน พบว่า มีความคิดเห็นที่หลากหลาย ที่
สำคัญ คือ ควรส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของศาสนาและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ
และจังหวัด ควรให้มีหน่วยงานมาฝึกอบรมให้กับประชาชนในหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน
(OTOP) เพื่อสร้างรายได้และเป็นอัตลักษณ์ของหมู่บ้าน และ ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลและ
ประชาสัมพันธ์วัดผ่านทางสื่อสารอินเทอร์เน็ตให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักมากขึ้นในยุคปัจจุบัน และ
ประเด็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
ของวัดที่เกิดจากบุคลากรของวัด พบว่า มีความคิดเห็นที่หลากหลาย ที่สำคัญ คือ ควรจัดหาวิทยากร
เพื่อให้ความรู้และความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวในเรื่องของประวัติความเป็นมาของวัด ของพระ
สังฆสถาน และควรให้บุคลากรของวัดได้ไปศึกษาดูงานของต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ
วัฒนธรรม ที่จะได้นำเอาแนวคิดหรือแนวทางมาพัฒนาวัดให้มีการพัฒนาดีขึ้น การทดสอบสมมติฐาน
จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ปัจจัยด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก
ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ของวัดหิรัญญาวาส
ตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: ความสำเร็จการจัดการ/การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

Independent Study Title	Success Factors of Religious and Cultural Tourism: A Case Study of Hirunyavath Temple, Koh Chang Sub-district, Mae Sai District, Chiang Rai Province
Author	Phra Puwanai Japjainai
Degree	Master of Public Administration (Public Administration)
Advisor	Pollavat Prapatpong, Ph.D.

ABSTRACT

The objectives of this study were: (1) to examine levels of factors affecting success in religious and cultural tourism management of Wat Hirunyavath, Koh Chang subdistrict, Mae Sai district, Chiang Rai province, (2) to examine factors influencing success in religious and cultural tourism management of Wat Hirunyavath; and (3) to propose guidelines developing religious and cultural tourism management model for the temple and communities within the area of Wat Hirunyavath.

The samples in this study were 210 participants including 100 villagers, 100 tourists visiting Wat Hirunyavath, 10 community leaders from Ban Muengdaengnoi Moo 8, Koh Chang subdistrict, Mae Sai district, Chiang Rai province. The research instruments were questionnaires for tourists and villagers, and in-depth interview for community leaders. The data was analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The findings showed that regarding the tourists (1) their traveling behaviors were family traveling using personal car; their traveling purpose was travel and leisure; the majority used to visit Wat Hirunyavath; traveling duration was a day trip; they received traveling information from

the media/friends/relatives; their traveling expense was less than 1,000 Baht; their traveling intention was to follow religious and cultural tourism routes. (2) Opinion toward potential in religious and cultural tourism management of Wat Hirunyavath in regard to 5 aspects including physical characteristics, environmental quality maintenance, socio-economic, arts and culture, and management, in overall, was found at the high level. Regarding villagers, (1) Opinion toward factors developing potential in religious and cultural tourism management of Wat Hirunyavath in regard to 3 aspects including potential in tourism magnet, potential in tourism caring capacity, and potential in management, in overall, was rated at the high level. (2) People's participation in religious and cultural tourism management of Wat Hirunyavath, in overall, was found at the high level. The important activities were people paid closed attention on following news about development of religious and cultural tourism attraction of Wat Hirunyavath from various types of media. (3) Problems and obstacles in tourism management of Wat Hirunyavath involved 3 issues. Regarding planning participation circumstance, in overall, people were involved in appointing operation committee, while regarding problem about people in the community, in overall, people lacked knowledge and understanding about development of religious and cultural tourism site. For problem involving staff in the temple, in overall, there was the lack in information dissemination on issues impacting people in the community, environment, and unsupportive and uncooperative feeling of people in the community on assembly or public networking to participate in developing the temple. Regarding interview results with community leaders, (1) Potential of temple/village/community and religious and cultural tourism management of the temple on 3 aspects including potential in religious and cultural tourism motivation, the findings showed that the temple possessed outstanding arts and cultural identity as Wat Hirunyavath housed the biggest bamboo Buddha image entitled "Winning Mara Bamboo Buddha". The temple also organized the activities continuously and allowed participation of people in the community. (2) Potential in religious and cultural tourism caring capacity, regarding the temple possessing basic convenient facilities, the interviewee held different opinion on this issue. About support from community and government, the community provided good support to the temple but there was still limited support

from government. (3) Potential in tourism management, regarding the temple's environment maintenance, the interviewee placed an emphasis on making understanding and raising awareness to the tourists about the value of the religious and cultural tourism site. Also, the staff overseeing the temple was sufficient against the number of the tourists. Regarding socio-economic management, (2) there were 2 issues about constructing the model developing religious and cultural tourism of Wat Hirunyavath. That is, people-based developing model as people expressed variety of opinion but the important one was the temple should serve as religious and cultural center of the community, subdistrict, district, and province. The government should train people in the community regarding skills in producing OTOP products in order to generate income and construct community identity. The temple should use online public relations activities using various types of internet channels in order to advertise the temples to the tourists. Regarding development staff of the temple, there should be training for the staff about history of the temple so that they could share this knowledge to the tourists. The temple staff should have the chance to visit the prototype religious and cultural tourism site so that they could use this knowledge to develop this temple. Regarding hypothesis testing, the findings agreed with the set hypothesis in that tourism attracting factors showed high degree of effect toward the success of religious and cultural tourism management of Wat Hirunyavath, Koh Chang subdistrict, Mae Sai district, Chiang Rai province.

Keywords: Management Success/Religious and Cultural Tourism